

Кирилюк Володимир В.

Старший викладач кафедри управління персоналом та економіки праці
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
проспект Перемоги, 54/1, Київ, Україна
e-mail: volodymyrkyryliuk@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4840-1690

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМАТИКА

Kyryliuk Volodymyr

Senior Lecturer of the Department of Personnel Management and Labor Economics
KNEU named after Vadym Hetman
Peremohy avenue, 54/1, Kyiv, Ukraine
e-mail: volodymyrkyryliuk@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4840-1690

ACADEMIC ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE: CURRENT SITUATION AND PROBLEMS

Анотація. На сучасному етапі розвитку економіки та суспільства жодні ресурси, в тому числі знання, інформація, не здатні на тривалий час забезпечити конкурентні переваги. Сьогодні успішність у глобальному конкурентоздатному змаганні між окремими компаніями, регіонами чи навіть країнами залежить від якості здатності створювати нові знання і на їх основі займатись розробками нових технологій і нових продуктів. Ключову роль у створенні трикутника знань (освіта-наукові дослідження-інновації) належатиме університетам і науково-дослідним інститутам, які мають бути каталізаторами більшості інноваційних процесів і в кінцевому результаті — генераторами благ і добробуту. Питання проблемних аспектів становлення і розвитку академічного підприємництва вивчали зарубіжні вчені С. Маргінсон, М. ван дер Венде, Г. Макберні, С. Зігурас, Дж. Салмі, К. Матусяк, Ф. Міранда, М. Вуд та інші. Серед вітчизняних науковців варто виокремити наукові праці Л. Антонюк, А. Павленка, О. Красовської, Н. Чухрай, О. Романовського та багатьох інших. У статті проаналізовано сучасні підходи до розуміння сутності та ролі академічного підприємництва у сучасному глобалізаційному світі. Метою роботи є визначення стану становлення та ефективності функціонування академічного підприємництва в Україні та пошук механізмів його розвитку з урахуванням зарубіжного досвіду. Відображено інфраструктуру академічного підприємництва та її функціональний вплив на розвиток економіки. Розглянуто сучасний стан та основні проблеми розвитку академічного підприємництва в Україні. Досліджено зарубіжний досвід створення наукових парків і дослідницьких університетів. Запропоновано основні напрями розвитку українського академічного підприємництва.

Ключові слова: академічне підприємництво, молоді вчені, вищий навчальний заклад, глобалізація, інфраструктура академічного підприємництва, освіта, науковий парк.

Abstract. At the present stage of economic and social development, no resources, including knowledge, information, are able to provide a competitive advantage for a long time. Today, success in the global competitive competition between individual companies, regions or even countries depends on the quality of the ability to create new knowledge and on their basis to develop new technologies and new products. The key role in creating the knowledge triangle (education-research-innovation) will belong to universities and research institutes, which should be the catalysts for most innovation

processes and ultimately the generators of benefits and well-being. Issues of problematic aspects of the formation and development of academic entrepreneurship have been studied by such foreign scholars as S. Marginson, M. van der Wende, G. McBurney, S. Ziguras, J. Salmi, K. Matusyak, F. Miranda, M. Wood and others. Among the domestic scientists it is necessary to single out the scientific works of L. Antonyuk, A. Pavlenko, O. Krasovska, N. Chukhrai, O. Romanovsky and many others. The article analyzes modern approaches to understanding the essence and role of academic entrepreneurship in the modern globalization world. The aim of the work is to determine the state of formation and efficiency of academic entrepreneurship in Ukraine and to find mechanisms for its development, taking into account foreign experience. The infrastructure of academic entrepreneurship and its functional impact on economic development are reflected. The current state and main problems of academic entrepreneurship development in Ukraine are considered. The foreign experience of creating science parks and research universities is studied. The main directions of development of Ukrainian academic entrepreneurship are offered.

Key words: academic entrepreneurship, young scientists, higher education institution, globalization, academic entrepreneurship infrastructure, education, science park.

JEL codes: L26, O30, I23, A20.

Постановка проблеми. Глобалізаційні тенденції сучасності та умови конкурентного змагання на організаційному, регіональному та національному рівнях підвищують значимість усіх видів ресурсів і особливо інформації та знань як основи інноваційних процесів. Академічне підприємництво при цьому відіграє провідну роль, що створює певні передумови та можливості розвитку інновацій у науковій та освітній сферах. Вищі навчальні заклади починають функціонувати як механізм накопичення нових знань і передових технологічних розробок як результату взаємодії ключових складових: наукові дослідження, освіта та інновації. Інноваційні проекти університетів та їх реалізація за умови постійної співпраці з бізнес-структурами та державними інститутами стає основним джерелом забезпечення вагомих конкурентних переваг у підприємстві. Водночас, на сьогоднішній день в Україні існує чимало перешкод для розвитку академічного підприємництва, лише окремі ВНЗ почали ефективно працювати у цьому напрямку.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні засади становлення, проблемні аспекти функціонування та подальшого розвитку академічного підприємництва розкриті в працях багатьох українських і зарубіжних науковців.

У світовій економіці модель ВНЗ, що існувала дотепер і базувалась на поєднанні освітньої та наукової функцій, трансформується у напрямі активної підтримки підприємництва, зокрема підготовки студентів і працівників до самореалізації у сфері бізнесу, тобто університет стає ще і центром підприємництва. Дослідницький університет — це добре зарекомендована у світі сучасна форма інтеграції освіти і науки. У структурі більшості закордонних університетів є відділи, відповідальні за зв'язок університету і бізнесу. Вони мають різні назви — центри чи офіси трансферу технологій, відділи інтелектуальної власності, ліцензування чи патентування тощо. Але сутність залишається незмінною: під одним дахом зібрано всі функції, що необхідні для передавання розробок університету споживачам з максимальною для нього вигодою. Прийнято широко трактувати академічне підприємництво як підприємництво академічного середовища — студентів, докторантів, академічних кадрів і працівників адміністрації [1, с. 188].

Л. Антонюк (2014) досліджувала сучасні тенденції розвитку дослідницьких університетів світового класу. Вищі навчальні заклади світового класу формують навколо університету особливе інтелектуальне інноваційне середовище: фізична інфраструктура — споруди, приміщення, обладнання, а також вільний доступ до баз знань. Університети створюють також так звані організації для передачі технологій, що здійснюють експертизу і підтримку передання створених університетом інновацій до приватного сектору та їх комерціалізації [2, с. 23].

Експерти Організації економічного співробітництва і розвитку С. Маргінсон, М. ван дер Венде, Г. Макберні, С. Зігурас, Дж. Салмі у науковій праці «Вища освіта до 2030 року» (2009) розглянули визначальні тенденції розбудови вищої освіти, особливості її фінансування та механізми управління нею у перспективі, а також очікувані в майбутньому ринкові чинники, які впливатимуть на цей сектор економіки [2, с. 19].

Кнут А. та Красовська О. (2015) ініціювали дослідження, присвячене академічному підприємництву в Україні. Міжнародна група експертів провела низку інтерв'ю з посадовцями, керівниками деяких провідних ВНЗ і наукових парків України, провідними вченими Національної академії наук України, представниками українських фірм венчурного капіталу й неурядових організацій, які покликані сприяти академічному підприємництву в Україні [3].

Серед вітчизняних науковців, роботи яких присвячені заданій тематиці, можна виокремити Н. Чухрай [4], І. Гончаренко, Я. Лісун [5], Ю. Федорова, К. Бабенко [6], В. Мачуський [7] А. Стояновський, О. Чапюк [8] та багато інших.

Методика дослідження. У процесі дослідження були використані як загальнонаукові, так і спеціальні методи, серед яких: метод логічного й історичного аналізу при діагностиці сучасних підходів до розуміння сутності та ролі академічного підприємництва, графічний метод при відображенні інфраструктури академічного підприємництва, його основних систем і підсистем. Метод системно-структурного аналізу було застосовано з метою систематизації всього комплексу проблем сучасного становлення та розвитку українського академічного підприємства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Накопичення в часі невирішених проблемних аспектів функціонування вищих навчальних закладів і той факт, що на сьогоднішній день в Україні існує чимало перешкод для розвитку академічного підприємництва, — лише окремі ВНЗ почали ефективно працювати у цьому напрямку, зумовили необхідність ґрунтовнішого дослідження цієї проблематики.

Метою статті є визначення стану становлення та ефективності функціонування академічного підприємництва в Україні та пошук механізмів його розвитку з урахуванням зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Проблема генерування, використання та поширення знань на європейському ринку в ХХІ ст. набуває особливого значення. З одного боку, співпраця науковців, а також міжнародне поширення результатів наукових досліджень у глобальному масштабі є підставою розвитку сучасної науки. Особливо важливим є міжнародний обіг наукової інформації. Це система публікацій, конференцій, з'їздів, міжнародного обміну вченими, що за останнє десятиріччя значно зміцнена розбудовою комп'ютерних мереж. Комп'ютерні мережі, як спеціалізовані, так і загальнодоступні, полегшують обмін інформацією,

прискорюють її пересилання, а також активізують безпосереднє налагодження контактів між науковцями.

Результативність у сфері академічного підприємництва вивільняє особливий потенціал для розвитку, що виявляється у сталому працевлаштуванні та високому рівні доданої вартості продуктів і послуг; конкурентоспроможності підприємств у регіональному та глобальному вимірах. Це приводить до особливого зацікавлення підтримкою такого виду підприємництва у регіональному вимірі як найкоротшого шляху до «економіки знань».

Сьогодні окреслений курс на активізацію академічного підприємництва в Європі знаходить усе більшу підтримку регіональних органів влади в межах економічної політики та громадських організацій. Йдеться про сотні програм і різноманітних ініціатив на різних рівнях (міжнародному, державному, регіональному і місцевому) управління економічним розвитком [4].

Потрібно виходити з того, що на сьогоднішній день існують різні підходи до трактування самого поняття «академічне підприємство», і відповідно до його особливостей, структури та ролі у розвитку освітньо-наукової сфери. Первісно виникнення терміну академічне підприємство обумовлене прийняттям Закону Байя-Доула в Сполучених штатах Америки, відомим також як Закон про патентні процедури в університеті та малому бізнесі від 1980 року. Закон Байя-Доула містить положення спрямовані на реалізацію політики Конгресу США у сфері використання патентної системи для збільшення комерціалізації наукових досліджень і покликаний сприяти співпраці між університетами і малим бізнесом і комерційними організаціями через використання винаходів, зроблених за рахунок федерального бюджету. Положення Закону Байя-Доула містяться в Кодексі Сполучених Штатів (United States Code), розділ 35 «Патенти», глава 18 «Патентні права на винаходи зроблені з федеральною допомогою», параграфи 200–212 [9].

Франсиско Хав'єр Міранда з колегами трактує, що академічне підприємство — це процес, за допомогою якого особа або група людей, пов'язані через свою роботу в університеті чи дослідницькому центрі, використовують знання, створені у своїх дослідженнях, для створення бізнесових підприємств або віддалених компаній [10, с. 113].

Метью Вуд визначає академічне підприємство як зусилля і заходи, які університети та їх партнери по промисловості роблять з метою комерціалізації результатів досліджень факультету [11, с. 153].

Даніель Вадвані з колегами стверджує, що академічне підприємство вже давно є значним фактором інституційних змін не тільки в академічному світі, але й у формуванні організації ринків і держав [12, с. 178].

Українські вчені акцентують увагу на необхідності пошуку нової форми існування українських університетів і відзначають вагому роль об'єктів інфраструктури підтримки розвитку академічного підприємництва у контексті розвитку академічного підприємництва в цілому. Так, О.О. Романовський вказує, що сьогодні завданням університетів і вищої школи в цілому є пошук нової форми існування, яка б, з одного боку, зберігала основні функції і традиції університетів, а з другого — дозволяла б інтегрувати в себе нові підприємницькі підходи у діяльності ВНЗ із забезпеченням ринкового виміру свободи всіх сфер життя університету і його діяльності [13, с. 15].

Разом з тим, Т.В. Маматова і О.М. Гладка, аналізуючи нормативну базу існування бізнес-інкубаторів, які виступають, на думку багатьох дослідників, основою для розвитку академічного підприємництва, вказують на таку проблему нормативного регулювання діяльності бізнес-інкубаторів як відсутність законодавчого визначення і розмежування понять «академічне підприємництво» та «академічний бізнес-інкубатор», «бізнес-інкубатор», «інноваційний бізнес-інкубатор», «технологічний інкубатор», «бізнес центр», «інноваційний центр» і зазначають, що в Україні останніми роками стає поширеною така організаційно-правова форма існування бізнес-інкубаторів як громадське об'єднання [14, с. 8].

Інфраструктуру академічного підприємництва та її вплив на економічний розвиток можна відобразити за допомогою схеми (рис. 1).

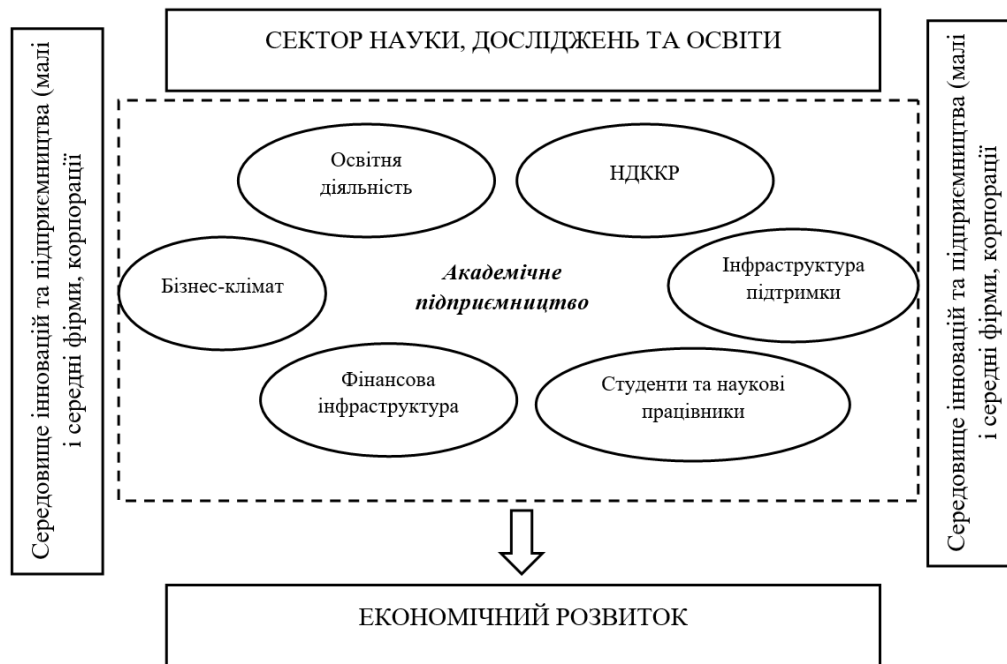

Рис. 1. Інфраструктура академічного підприємництва

Джерело: складено автором

Питання академічного підприємництва є важливими для сучасної української освіти. Хоча, на перший погляд, ця проблематика не з'являється в політичному порядку денному та не є гарячою темою публічних наукових і соціальних дискусій. Проте, саме академічне підприємництво є способом передачі знань і технологій від наукової та освітньої сфер до приватного бізнесу, що, у свою чергу, сприяє підвищенню інноваційності та конкурентоспроможності економіки, особливо в секторі малих і середніх підприємств (МСП). Однією із основних проблем соціально-економічного розвитку України є те, що технологічні стандарти приватного сектору економіки, у середньому, значно відстають від світового рівня. Це особливо характерно для сектору малих і середніх підприємств. Водночас,

українські МСП є менш інноваційними порівняно з аналогічними закордонними компаніями. Крім того, Україна значно потерпає від витоку кадрів, адже кваліфіковані й талановиті люди залишають країну [3].

Проаналізувавши ряд наукових досліджень, можна зробити висновок, що існує ряд зовнішніх перешкод і проблем для розвитку академічного підприємництва в Україні, які мало залежать від окремого вищого навчального закладу (рис. 2).

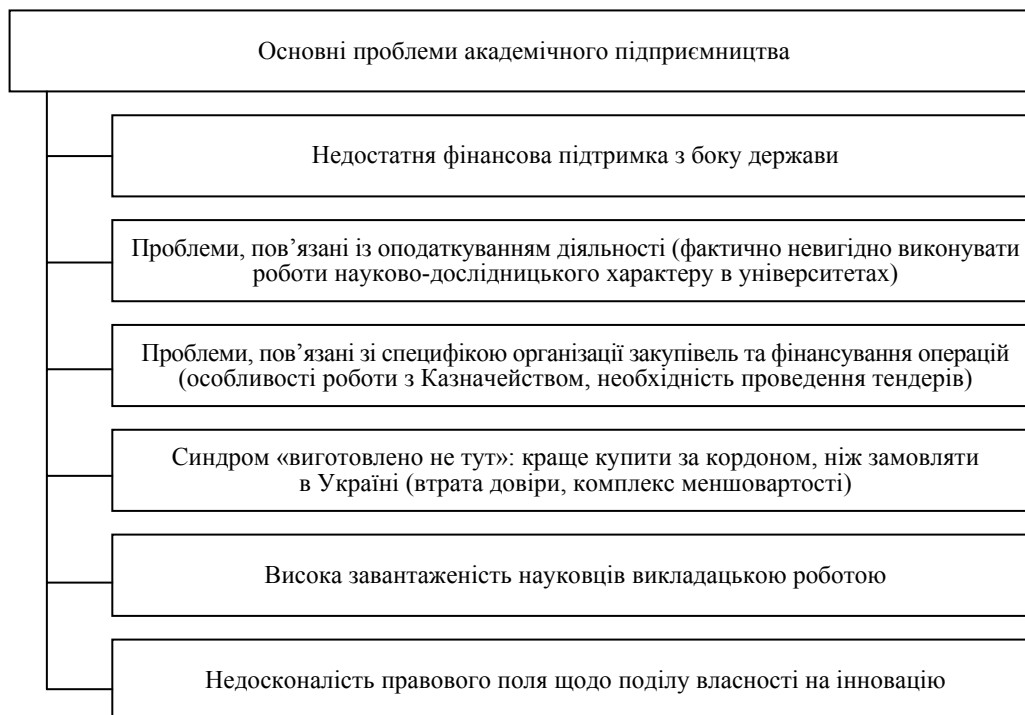

Рис. 2. Ключові проблеми розвитку академічного підприємництва в Україні

Джерело: складено автором

Розвиток університетської науки є базовою умовою досягнення стратегічних цілей інноваційних перетворень національної економіки. Основу інновацій на новому етапі становлять наукові розробки, процес комерціалізації яких у науці прийнято називати академічним підприємництвом. У якості двох основних функцій ВНЗ в інноваційних процесах виділяють функцію підготовки фахівців і функцію дослідження та розробок, що відбиває лінійну модель інноваційного розвитку ВНЗ. Актуальність проблем впровадження інновацій у вітчизняну економіку в умовах її трансформаційних перетворень характеризує мала частка інноваційних активних промислових підприємств на рівні 10,7 % від загальної кількості та низький рівень у межах 0,95 % наукоємності ВВП за рахунок неефективного використання усіх джерел фінансування [15, с. 66].

Сьогодні вищі навчальні заклади відповідно до чинного законодавства поставлені в неоднакові умови порівняно з комерційними структурами малого та

середнього бізнесу. Обтяження податками науково-дослідних робіт, що виконуються в університеті, призводить до істотного зменшення коштів на оплату праці і тим самим зменшує привабливість виконання таких робіт. Через несформоване інституціональне середовище, низькі стандарти корпоративного управління, слабкий ринок капіталу, недостатній захист прав інтелектуальної власності, високу частку тіньової економіки на перший план виходять дещо інші, ніж у традиційних ринкових відносинах, чинники успіху бізнесу. За таких умов істотна роль відводиться зв'язкам, партнерству, родинним відносинам, лобюванню інтересів, фаворитизму, іншим неринковим «тіньовим» інструментам ведення конкурентної боротьби [4, с. 456–457].

В Україні вже є паростки академічного підприємництва та стартапи, які нещодавно виникли. Ці стартапи можуть стати основою для розвитку родючої екосистеми, яка є підґрунтям для появи кластерів академічного підприємництва. Українці важливо не прогавити момент і максимально ефективно використати ці перші ініціативи для набрання швидкості в розвитку академічного підприємництва, та не дозволити цим паросткам зів'язнути. Крім того, в Україні вже є спроби розвитку інфраструктури підтримки академічного підприємництва. Провідні київські університети, НТТУ «КПІ» та КНУ імені Тараса Шевченка, заснували наукові парки та присвячують частину фінансових ресурсів, інституційних можливостей і людських ресурсів підтримці академічних стартапів. Дуже важливо, що ці наукові парки мають політичну підтримку від керівництва університетів. Обидва ВНЗ намагаються створити мережі підтримки академічного підприємництва з представників приватного сектору та громадянського суспільства. В Україні існує кілька прикладів створення аналогічних структур у вищих навчальних закладах [3]. Деякі приклади академічного підприємництва України відображено у табл. 1.

Таблиця 1

ПРИКЛАДИ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

№	Назва	Характеристика
1	COBA	Переносна система очищення води. Це спінофпроект Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Проект отримав фінансування на передпочатковій стадії для розробки бізнес-моделі.
2	ТОВ «Мелта»	Мелта є спіноф-компанією Національної академії наук України. Її робота пов'язана з практичним використанням винаходу Інституту металознавства ім. Г.В. Курдюмова НАН України: технологією, яка може змінювати характеристики сплавів металів. Ці сплави мають специфічні аморфні та нанокристалічні структури. Вони можуть використовуватися для збільшення енергоефективності опалювальних систем, а також електричних трансформаторів.
3	iHUB	iHUB надає простір для спільної роботи (коворкінг) IT-стартапам у Києві та інших містах України. iHub підтримується міжнародними донорами

Джерело: складено автором на основі [3]

Значна частина дослідників і просто зацікавлених людей вважають академічне підприємництво державно організованим, державно фінансованим та дер-

жавно регульованим процесом, який спрямований на комерціалізацію результатів наукових досліджень за допомогою створення спіноф-компаній. Дана концепція не надто підходить для України, адже якщо чітко опиратись саме на неї, то це може призвести до серйозних проблем у найближчому майбутньому.

Варто також кілька абзаців дослідження присвятити зарубіжному досвіду академічного підприємництва. Очевидно, що університетам, як власникам прав інтелектуальної власності, потрібне додаткове стимулювання їх підприємницької активності. Тому у Франції, Німеччині, Греції, Швеції та багатьох інших країнах держава та регіональні органи влади вживають зусиль щодо розвитку та заохочення академічного підприємництва. В США університети заохочуються до інновацій, адже національний ринок освітніх послуг є висококонкурентним, ймовірно саме тому американські університети очолюють практично всі рейтинги кращих університетів світу [15]. Лідером з розвитку академічного підприємництва у світі є США, де національні університети, такі як Стенфорд і MIT (Массачусетський технологічний інститут), щорічно генерують понад 135 млн дол. валового прибутку за рахунок одержання роялті від продажу частки у власних стартап компаніях [15, с. 67].

У Європейському Союзі (далі ЄС) спостерігається тенденція до замовлення наукових досліджень у найкращих навчальних закладах. З цієї причини вищі навчальні заклади функціонують у все конкурентнішому середовищі. Господарські інституції, які потребують розвинених технологій, усе частіше відкривають свої офіси поблизу найкращих університетів, зменшується час між науковим відкриттям, його застосуванням і маркетингом. В англосаксонській літературі академічне підприємництво ідентифікується з утворенням технологічних фірм типу spin-off або spin-out, основаних на знаннях і ноу-хау, які виникли у навчальному закладі. Відкритим залишається питання: чи має право вища школа і в якому обсязі черпати прибутки з каналу комерціалізації інтелектуального доробку навчального закладу [4, с. 450].

Окремі вищі навчальні заклади Берліна почали академічне підприємництво в 90-х роках минулого століття з викладання дисциплін, присвячених навчанню підприємництва, проведення конкурсів бізнес-планів і створення підприємницьких лабораторій. Це заклало підґрунтя для розвитку екосистеми академічного підприємництва. Сьогоднішня екосистема академічного підприємництва складається з департаментів із питань розвитку та підтримки підприємництва у вищих навчальних закладах, які тісно співпрацюють із відділами трансферу технологій, торгово-промисловими палатами, консультантами і бізнес-тренерами приватного сектору, бізнес-ангелами, венчурними фондами, державними та приватними інкубаторами, з, так званими, акселераторами та інститутами громадянського суспільства. Екосистема також включає бюджетну підтримку федерального уряду й доступ до федеральних державних грантів для академічних стартапів. Багато німецьких університетів інших регіонів також почали займатися академічним підприємництвом наприкінці 90-х і у 2000 роках. Однак Берлін став найпопулярнішим регіоном для академічного підприємництва в індустрії програмного забезпечення. У 2009 році Берлін ще відставав від таких міст, як Гамбург, Мюнхен, Франкфурт і Кельн. Лише три роки потому, у 2012 році, IT-стартапи Берліна отримали 133 млн євро інвестицій венчурного капіталу, що складало більше 50 % загального обсягу венчурних інвестицій усієї Німеччини.

Венчурний капітал є лише одним із елементів екосистеми, але це хороший показник зрілості та привабливості регіону для розвитку стартапів [3].

На сьогоднішній день, Україна має достатній рівень розвитку людського та соціального капіталів, відповідний рівень знань, ресурси, які необхідні для суттєвого прориву в напрямку розвитку академічного підприємництва. Проте для якісного втілення цього прориву у життя, потрібне об'єднання зусиль інституцій і людей. Окремі українські вищі навчальні заклади та державні науково-дослідні інститути мають бізнес-інкубатори, наукові парки чи інші аналогічні структури, однак вони не мають достатніх ресурсів для ефективного і повноцінного функціонування. Зважаючи на це, результати їхньої діяльності є доволі скромними. Для стрімкого просування академічного підприємництва наявні наукові парки є замалими і недостатньо забезпеченими інноваціями та сучасними технологіями. Варто також зазначити, що здебільшого команди, які керують ними не мають належного досвіду та компетенцій для самостійного управління.

З метою розвитку українського академічного підприємництва, необхідно:

- об'єднати організаційні, людські та фінансові ресурси існуючих наукових парків і департаментів з питань розвитку підприємництва, що дозволить забезпечити ефективнішою підтримкою академічне підприємництво;
- включати у навчальні програми вищих навчальних закладів і науково-дослідних інститутів таку навчальну дисципліну, присвячену розвитку підприємницької діяльності, як бізнес-планування;
- сформувати нове чітке бачення, визначити амбітну місію та створити бренд, які здатні актуалізувати існуючі зобов'язання та очікування, а також допомогти в ідентифікації феномену академічного підприємництва;
- використовувати передовий зарубіжний досвід і залучити міжнародних партнерів, які відомі своїми успіхами у створенні дієвої економічної системи академічного підприємництва;
- якнайшвидше відкрити можливості для вільного використання наукових знань у практиці навіть якщо це означатиме безкоштовну передачу патентів стартапам (зрозуміло, що компанія повинна отримувати виключне право на використання такого патенту);
- чітко розмежувати приватні підприємства й установи державного сектору, такі як наукові парки та університети;
- діалог з парламентом та органами державної влади щодо оцінки та вдосконалення державного регулювання та державної політики у сфері академічного підприємництва є важливим, але учасники академічного підприємництва повинні обмежити свої зусилля в цьому напрямку і направляти більше енергії у сфери, які знаходяться в межах їхньої компетенції;
- дії, спрямовані на залучення зовнішнього фінансування заходів зі стимулювання академічного підприємництва, є важливими. Проте учасники академічного підприємництва повинні обмежити свої зусилля в цьому напрямку і зосередитися на перерозподілі вже наявних ресурсів у межах своєї компетенції;
- розвивати інноваційну інфраструктуру університету (відкриття центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів).

Висновки. Розвиток академічного підприємництва потребує багато зусиль і ресурсів, але в сукупності з тим потенціалом, який мають українські молоді науковці та університети в цілому, це може стає реальністю вже у найближчому

майбутньому. Насамперед це потребує об'єднання зусиль багатьох учасників, установ та організацій в єдину потужну та дієву мережу. Ця мережа повинна включати: талановитих і мотивованих українських дослідників, що прагнуть донести свої винаходи до ринку; амбітних молодих українських підприємців; експертів з інтелектуальної власності в Україні; бізнес-консультантів; приватних підприємців; українських і зарубіжних інвесторів; послуги та обладнання; доступ до фінансування з українських і міжнародних фондів, до кращих міжнародних практик і багато іншого.

Становлення академічного підприємництва буде позитивно впливати на розвиток конкретного вищого навчального закладу завдяки покращенню наукового іміджу університету, підвищенню якості освітньої пропозиції, постійної активізації взаємовідносин з бізнес-середовищем, збільшення доходів від співпраці та трансферу технологій до фірм випускників. Загалом, академічне підприємництво сприятиме конкурентоспроможності підприємств не лише в межах національної економіки, підвищенню інноваційного розвитку країни та її конкурентних переваг на міжнародних ринках. Перспективними напрямками подальших досліджень у напрямку академічного підприємництва може бути: академічне підприємництво окремих установ чи організацій, дослідження їх досвіду; нові форми академічного підприємства; залучення інвестицій для розвитку стартапів і багато інших.

Література

1. Matusiak K.B. Uczelniany inkubator przedsiębiorczości // Edukacja dla rozwoju innowacyjnego w Polsce. Pod red. Szablowski J. — Warszawa/Białystok: KRUN, 2001. — s. 187–196.
2. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні [Текст] : монографія / [А. Ф. Павленко та ін.] — К. : КНЕУ, 2014. — 350 с.
3. Кнут А., Красовська О. Академічне підприємництво в Україні. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/08/aeinukraineukr4web.pdf>
4. Чухрай Н. І. Академічне підприємництво за кордоном та в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12705/1/068_Akadem%D1%96chne%20p%D1%96dpri%D1%94m_448_458_714.pdf
5. Гончаренко І., Лісун Я. Академічне підприємництво: можливості розвитку інноваційних проектів в університетах. [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3793/1/Konf20161007_VI_P289-297.pdf
6. Федорова Ю., Бабенко К. Академічне підприємництво у Харківському регіоні [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.sworld.com.ua/konfer41/171.pdf>
7. Мачуський В. Академічне підприємництво в Україні: поняття та суб'єкти. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.businesslaw.org.ua/akademichne-pidpryemnyctvo-v-ukraini/>
8. Стояновський А., Чапюк О. Академічне підприємництво: особливості та проблематика. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/16286>
9. Кодекс Сполучених Штатів: Закон Сполучених штатів Америки від 30 червня 1926 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title35/pdf/USCODE-2011-title35-partII-chap18.pdf>
10. Francisco Javier Miranda, Antonio Chamorro-Meraa, Sergio Rubio. Academic entrepreneurship in Spanish universities: An analysis of the determinants of entrepreneurial

intention // *European Research on Management and Business Economics*. Volume 23. Issue 2, May–August 2017. Pages 113–122.

11. Matthew S.Wood. A process model of academic entrepreneurship // *Business Horizons*. Volume 54. Issue 2, March–April 2011. Pages 153–161.

12. R. Daniel Wadhvani. Academic entrepreneurship and institutional change in historical perspective // *Management & Organizational History*. Volume 12, 2017. Issue 3. Pages 175–198.

13. Романовський О.О. Феномен підприємництва в університетах світу: монографія / Вінниця : Нова Книга, 2012. — 504 с.

14. Маматова Т., Гладка О. Організаційно-правові засади функціонування бізнес-інкубаторів як інструмент місцевого розвитку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02\(10\)/19.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02(10)/19.pdf)

15. Han, X., & Niosi, J. (2016). Star scientists in PV technology and the limits of academic entrepreneurship. *Journal of Business Research*, 69(5), 1707–1711. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.10.042>.

16. Жуков, С. А. Академічне підприємництво як фактор підвищення ефективності підприємств і формування інноваційного потенціалу економіки України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/15752/10.pdf?sequence=1>

17. Ільницький Д.О. Академічне підприємство в системі чинників міжнародної конкурентоспроможності націй. [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2018/30759/yevro_resurs-13.pdf?sequence=1&isAllowed=y

18. Barbieri E., Rubini R., Pollio C., Micozzi A. (2018) What are the trade-offs of academic entrepreneurship? An investigation on the Italian case. *The Journal of Technology Transfer*. Volume 43, pages 198–221

19. Di Tommaso Marco R., Tassinari M., Barbieri E. (2020) Selective industrial policy and 'sustainable' structural change. Discussing the political economy of sectoral priorities in the US. *Structural Change and Economic Dynamics*. Volume 54, September 2020, Pages 309–323

References

1. Matusiak K., (2001) Uczelniany inkubator przedsiębiorczości // *Edukacja dla rozwoju innowacyjnego w Polsce*. — Warszawa/Białystok: KRUN

2. Pavlenko A. (2014) Research universities: world experience and development prospects in Ukraine. — K.KNEU [In Ukrainian].

3. Knut A., Krasovska O., (2015) Academic entrepreneurship in Ukraine. Retrieved from: <https://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/08/aeinukraineukr4web.pdf> [In Ukrainian].

4. Chukhrai N., (2011) Academic Entrepreneurship Abroad and in Ukraine. Retrieved from: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12705/1/068_Akadem%D1%96chne%20p%D1%96dpri%D1%94m_448_458_714.pdf [In Ukrainian].

5. Goncharenko I., Lisun J., (2016) Academic Entrepreneurship: Opportunities for Development of Innovative Projects in Universities. Retrieved from: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3793/1/Konf20161007_VI_P289-297.pdf [In Ukrainian].

6. Fedorova Yu., Babenko K., (2015) Academic Entrepreneurship in the Kharkiv Region. Retrieved from: <https://www.sworld.com.ua/konfer41/171.pdf> [In Ukrainian].

7. Machusky B., (2018) Academic entrepreneurship in Ukraine: concepts and subjects. Retrieved from: <https://www.businesslaw.org.ua/akademichne-pidpryemnytvo-v-ukraini/> [In Ukrainian].

8. Stoyanovsky A., Chapyuk O., (2011) Academic entrepreneurship: features and problems. Retrieved from: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/16286> [In Ukrainian].

9. United States Code, Law of the United States of America on June 30, 1926 Retrieved from: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title35/pdf/USCODE-2011-title35-partII-chap18.pdf>

10. Francisco Javier Miranda, Antonio Chamorro-Meraa, Sergio Rubio., (2017) Academic entrepreneurship in Spanish universities: An analysis of the determinants of entrepreneurial intention // *European Research on Management and Business Economics*. Volume 23. Issue 2. Pages 113–122.
11. Matthew S.Wood., (2011) A process model of academic entrepreneurship // *Business Horizons*. Volume 54. Issue 2. Pages 153-161.
12. R. Daniel Wadhvani., (2017) Academic entrepreneurship and institutional change in historical perspective // *Management & Organizational History*. Volume 12, Issue 3. Pages 175–198.
13. Romanovsky O. Phenomenon of entrepreneurship in the universities of the world: monograph / Vinnytsia: Nova Kniga, 2012. — 504 p. [In Ukrainian].
14. Mamatova T., Gladka O., (2013) Organizational and legal bases of business incubators functioning as a tool of local development. Retrieved from: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02\(10\)/19.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-02(10)/19.pdf) [In Ukrainian].
15. Han, X., & Niosi, J. (2016). Star scientists in PV technology and the limits of academic entrepreneurship. *Journal of Business Research*, 69(5), 1707–1711. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.10.042>.
16. Zhukov S., (2017) Academic entrepreneurship as a factor in increasing the efficiency of enterprises and the formation of innovative potential of the Ukrainian economy. Retrieved from: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/15752/10.pdf?sequence=1> [In Ukrainian].
17. Ilnytsky D., (2019) Academic enterprise in the system of factors of international competitiveness of nations. Retrieved from: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2018/30759/yevro_resurs-13.pdf?sequence=1&isAllowed=y [In Ukrainian].
18. Barbieri E., Rubini R., Pollio C., Micozzi A. (2018) What are the trade-offs of academic entrepreneurship? An investigation on the Italian case. *The Journal of Technology Transfer*. Volume 43, pages 198–221
19. Di Tommaso Marco R., Tassinari M., Barbieri E. (2020) Selective industrial policy and 'sustainable' structural change. Discussing the political economy of sectoral priorities in the US. *Structural Change and Economic Dynamics*. Volume 54, September 2020, Pages 309–323

Стаття надійшла 03.06.2020

УДК 330.341.1

DOI 10.33111/vz_kneu.21.20.01.11.075.081

Каленюк Ірина С.

д.е.н., професор, головний науковий співробітник ДВНЗ
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна,
e-mail: kalenuk@ukr.net,
ORCID 0000-0003-1807-2849

Унінець Ірина М.

к.е.н., доцент Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова,
м. Київ, Україна,
e-mail: germanirina777@gmail.com
ORCID 0000-0002-1690-6590

ДИДЖІТАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ SMART-ЕКОНОМІКИ В ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ